

RÚŽIČKA Vlastimil: Politika a médiá v konzumní spoločnosti

Praha, Grada Publishing a.s., 2013, 208 s.
ISBN 978-80-247-3667-9

Úloha médií v dnešnom svete sa stáva čoraz rozhodujúcejšou pri fungovaní globálneho spoločenstva ako takého. Každý z nás si uvedomuje neodškriepiteľný fakt, že svet bez masových médií by bol dosť odlišný od toho, ako ho poznáme dnes. Mediálne prostriedky ovplyvňujú takmer každú oblasť spoločenského života a v praxi majú značný podiel na tvorbe rozhodnutí všeobecného druhu. Výrazne sa dotýkajú aj fungovania samotného štátu a s tým súvisiacou verejnou politikou. Z tohto prepojenia však často pramení nebezpečenstvo vyplývajúce z pôsobenia samotných médií, kedy sa môže prejaviť ich negatívna stránka. V takomto prípade dochádza k zamieňaniu reality a vytváraniu dvoch svetov. Na jednej strane je to objektívna realita a na strane druhej realita umelá, ktorej tvorcami sú práve médiá cieľavedomou činnosťou. Pri tomto úsilí môžu aktéri využívať širokú škálu mediálnych prostriedkov. Vzájomný vzťah politiky a médií sa tak stáva veľmi dôležitou oblasťou skúmania, ktorej poznatky sú veľmi prospešné pre celú spoločnosť z hľadiska pochopenia jednotlivých zákonitostí a pravidiel. Pri analyzovaní vzájomného vzťahu je veľmi potrebné nie len popísať uskutočňovaných javov, ale aj predstaviť určité riešenia, ktoré by túto sféru dokázalo reformovať. Práve v tomto vidím najväčší prínos recenzovanej publikácie, ktorá zrozumiteľnou formou podáva širokospektrálne poznatky o danej problematike a snaží sa viesť čitateľa k vytvoreniu si vlastného obrazu.

Autorom tejto knihy je člen Českej spoločnosti pre politické vedy a Medzinárodného Syndikátu novinárov, publicista Vlastimil Ružička. Zaoberá sa politologickými, sociologickými a filozofickými témami, pričom bádateľsky spracováva odkaz nemecko-amerického konzervatívneho politického filozofa Erica Voegelina, ktorého myšlienky aplikuje aj v tejto publikácii. Podieľa sa na celej rade výskumov na pôde univerzít v Českej republike, ale aj zahraničí. Externe spolupracuje s denníkmi a časopismi, kde píše eseje, články či sociálno-vedecké štúdie. Pri tomto autorovi treba spomenúť aj ďalšie dielo, ktoré vydal v roku 2007 s názvom Squaty a jejich revoluční tendence.

Cieľom recenzovanej publikácie je zmapovanie a analyzovanie doposiaľ známych procesov previazanosti mediálnej komunikácie s verejnou politikou. V prvom rade popisuje činnosť sociálnych vied v súčasnosti, akými problémami sa zaoberajú a aké konceptuálne rámce využívajú. Autor pritom vychádza z myšlienky spomínaného politického filozofa Erica Voegelina, podľa ktorého dochádza k nezmyselnému hromadeniu irelevantných výskumov poznávania bez väčšieho významu pre spoločnosť,

čím dochádza k úpadku sociálnych vied a tým aj samotnej politiky. V koncepcii nových synergií sa dostáva k rôzne definovaným pojmom verejný záujem, občianska spoločnosť, percepcia demokratického a právneho štátu, k úskaliam teórie modernizácie v posttotalitných krajinách a k premenám jazyka v globalizovanom svete takzvaných nových médií. Pri výklade daných pojmov si všima rozdielnosť chápanie týchto slov v dnešnej politike jednotlivými aktérmi. Autor pri objektívnom zhodnocovaní reality v mediálnom priestore dochádza na konštatovanie, že nezávislosť novinárov je úplnou utópiou. Snaží sa tak v jednotlivých častiach zboriť tento mylný mýtus a podnecuje k posilňovaniu osobnej zodpovednosti a vytváraniu otvoreného priestoru pre slobodný mediálny diskurz, pričom tieto snahy opiera o konceptuálne návrhy ďalších odborníkov v danej oblasti. V konečnom dôsledku poukazuje na potrebu vytvorenia novej mediálnej politiky, ktorá by odpovedala na nové výzvy tretieho tisícročia. Práve tento bod môžeme považovať za základný cieľ publikácie, aby sa uskutočnila verejná diskusia na túto tému. Autor čerpá pri písaní knihy z veľkej časti z osobných redakčných poznámok, rozhovorov, ale aj zo štúdie prezentovanej v roku 2010 v Centre pre sociálne a ekonomické stratégie Fakulty sociálnych vied Karlovej univerzity v Prahe. Z hľadiska štruktúry sa publikácia delí na predhovor a 4 kapitoly, pričom najväčší priestor je venovaný druhej kapitole zaoberajúcej sa hlavnými problémami a otázkami v českej verejnej politike.

Predhovor tejto knihy slúži na vyjadrenie základných myšlienkových téz, z ktorých Vlastimil Ružička bude pri písaní knihy vychádzať. Pozostáva z úryvkov diel dvoch mysliteľov, nositeľov inšpirácie pri písaní danej publikácie. V prvom prípade ide o úryvok francúzskeho novinára a filozofa Raymonda Arona, v ktorom kritizuje pojem nezávislosť v mediálnom prostredí. Vyzýva k tomu, aby každý určil z akého stanoviska vychádza a pozerá na svet okolo seba. Autor sa skutočne stotožňuje s touto myšlienkou, pretože vo všetkých teoretických návrhoch riešenia mediálnej politiky v Českej republike vychádza z tejto definície ako sa môžeme v publikácii ďalej dočítať. V druhom prípade je spomenutý úryvok od nemecko-amerického politického filozofa Erica Voegelina, ktorý spája spoločenský rád s rádom duše človeka. V tejto čiastočne rebelujúcej línii s dvomi menej uprednostňovanými učencami v českej sociológii a politologickom svete autor vstupuje do analýzy previazanosti mediálnej komunikácie s českou verejnou správou v procese demokratizácie.

Náplňou prvej kapitoly je definovať základné pojmy, ktoré sú oblasťou záujmu publikácie. Verejná politika je predstavená ako multidisciplinárny, pomerne mladý odbor, ktorý si kladie za cieľ vedieť o spoločnosti všetko. Dotýka sa priamo alebo sprostredkované života občanov, preto je veľmi prospešné vedieť o tejto vede čo najviac, k čomu nabáda aj samotný autor. Média naopak spája so základnou úlohou tvorby informácie, ktorá ale často krátko býva zneužitá. Vzťah verejnej politiky a médií v teoretickej rovine je popísaný zo všetkých uhlov pohľadu a prináša čitateľovi zrozumiteľný prehľad. Veľká pozornosť je venovaná aj akademickým pracoviskám, ktoré by mali byť hlavným poradcom v spoločnosti vo veci riadenia a vždy vpredu pred médiami o niekoľko krokov. Príčiny, prečo sa tomu nedeje, sú zadefinované v záverečnej časti tejto pasáže.

Druhá kapitola publikácie je najrozsiahlejšia a venuje sa vymedzeniu problémov a otázok v tvorbe českých verejných politik. Autor uvádza širokú škálu nedostatkov, s ktorými neustále zápasí česká verejnosť a snaží sa ich odborne analyzovať, z čoho vyplývajú. Za jednu z nich považuje komplex malého národa, pri ktorej jednotlivo

popisuje české vlastnosti odrážajúc sa v politickej kultúre. Vníma ju ako pozostatok komunistického režimu a spôsobu života v prednovembrovom usporiadaní. V ďalšej časti plynule prechádza k samotnému politickému systému a hodnotí postavenie politických strán. Právo výberu u občanov konfrontuje so systémovými prvkami kartelu, ktorý sa prejavuje v mladom demokratickom zriadení. Z veľkej časti sú v tejto časti citovaní odborníci z viacerých oblastí spoločenských vied, ktorý vyjadrujú vlastné postoje k týmto otázkam. V podkapitole o liberalizme a konzervativizme v domácej politike rieši zaujímavú otázku: „Existuje pojem súčasný český konzervativizmus?“ K hypotetickej odpovedi sa dostáva až po rozsiahlej analýze všetkých aspektov. Vynára sa naopak aj ďalšia otázka, čo je autorita a aká má v spoločnosti úlohu. Okrem spomenutých pojmov sa v tejto časti zaoberá aj možnosťou presadenie určitej podoby reformovaného komunizmu, popisáním prvkov verejného sektora, pričom v neposlednom rade zachádza až do sektora súkromného.

Samotná problematika médií v procese tvorby verejnej politiky je obsiahnutá v tretej kapitole. Základným cieľom existencie médií je informovať a kontrolovať moc, pričom autor im pripisuje aj iné právomoci na základe ktorých ich povyšuje do role štvrtej moci v štáte – mediálnej moci. Pozastavuje sa nad smerovaním dnešného mediálneho sveta, ktoré vedie k deštrukcii celej spoločnosti a definuje jednotlivé zvolené prostriedky. Pri pojme objektivita je potrebné sa vrátiť k samotnému predhovoru a úryvku Raymonda Arona, ktorého myšlienky sú predstretné práve pri tejto problematike, čo vedie k zaujímavým záverom. Autor ďalej otvára tému vytvorenia novej mediálnej politiky v Českej republike, pretože platné právne normy dostatočne neriešia problémy v mediálnej sfére. Na ilustráciu je spomenutý zákon č. 231/2001, ktorý podľa stanovených kritérií nie je v praxi merateľný. V tejto kapitole sa nesnaží len o popisovanie skutočností, ale prichádza s konkrétnymi návrhmi a riešeniami, čo je veľkým prínosom tejto publikácie.

Posledná kapitola sa zameriava na strategické výzvy pre nové tisícročie. V centre pozornosti stojí pojem občianska spoločnosť, ktorá je základom fungovania každého zdravého demokratického zriadenia. Práve prostredníctvom nej môže dochádzať k negovaniu negatívnych prvkov vo väzbe médiá a verejná politika. Autor sa zameriava hlavne na príčiny, prečo neprišlo k naplneniu vízie fungovania občianskej spoločnosti a prečo sa zvyšuje miera pasivity ľudí. Dôležitým faktorom nazerania na občiansku spoločnosť je aj celková predstava o participácii občanov v štáte, preto porovnáva pohľady dvoch najvýznamnejších predstaviteľov politického života v ČR v porevolučnom dani – Václava Havla a Václava Klauza. Samotný záver prináša so sebou zamyslenie nad renesanciou verejnej sféry, ktorá by sa mohla v globalizovanom svete uskutočniť.

Cieľom mojej recenzie nie je podrobne informovať o texte v každej jeho časti, ale predostrieť ucelený obraz o danej knihe a ukázať čitateľovi, že rozhodne stojí za to si publikáciu preštudovať. Predkladaná kniha pre svoju zrozumiteľnú formu a otváraním nových tém je výrazným príspevkom v oblasti verejnej a mediálnej politiky. Je vhodným materiálom na štúdium danej problematiky pre odbornú, ale i laickú verejnosť. O to viac v čase, keď médiá odpútavajú jej pozornosť od zásadných a existenčných problémov podsúvaním povrchných tém.

DALIBOR MIKUŠ